

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΤΟΥ Κ. ΣΤΑΜ. ΣΤΑΜ.

ΟΙ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΙ

Είχε γίνει πια η άποστράτευσις. Εγώ όμως, ως λοχίας άποστραματάρχης, τρέφω υπό τας διαταγάς της Διεθνούς Έπιτροπής, πού είχε σταλεί, δέν ξέρω από ποιο συνέδριο της Χάγης, για να έξετάση τήν εθνολογική κατάσταση της Βορείου Ηπείρου, κατίζοντες τή γλώσσα των κατοίκων, και να άποφανθή άν θα τή δώσει στην Έλλάδα, ή θα τή καταδικάσει στην Τουρκαβαντιά, δέν ελα άποστρατευθεί άκόμα.

Ο Ιταλός Καστόλι.

Η διαταγή της Κυβερνήσεως ήταν ή έξής : «Απ' όπου θα περνοίς ή Έπιτροπή αυτή, πολιτικές και στρατιωτικές άρχές, να μήν κινούντα, να μήν ενεργούν, να μήν εμφανίζονται διόλου.»

Έτσι, ή μόνη Έλληνική ενεργεία είχε συγκεντρωθεί στον Βασιλάχ τον Μελά, άραγο τότε ή ταγματάρχη του Ιπικού, και αντίστράτηγο σήμερα, άν δέν άπαύται, τοποθετημένο ως Ξεναγό έκ μέρους της Έλλάδος κοντά τήν έπιτροπή και σ' έμένα, τον άποστραματάρχη της...

Η δική μου ή άποστολή, ως λοχίον άποστραματάρχου, ήταν να έκτελώ τήν ήμέρα τυφλώς τις διαταγές της Έπιτροπής, και τó βράδυ να πηγαίνο χωριά στά χωριά, στά όποια θα έπληγαμε αυτή τήν άλλη ήμέρα, για έξετάσει και να τής... χαλάω τά σχέδια. ***

Πόσες μορφές, τόρα πού γράφο τις γραμμές αυτές, δέν άνασταίνουν στη μνήμη μου!...

Νά ή «Πανεπιστημιακή Έπιτροπή», πού γύρισε μέσα στά χρόνια, τού σκληρού Ηπειρωτικού χειμώνα, τού 1913, για να εινε παντού, σέ κάθε ρήμα της Διεθνούς Έπιτροπής, μιά ζωντανή διαμαρτυρία, κατά των σοσιατεμοκρατών της Ενώπιης όθλογογιάνου. Νά ό Νέστωρ ό Γιωργίτης, ό σορός μας φίλος, να ό σεβαστός Σούλης, ό καλός Πολένας, ό Δημαρχος Έρώσις ό Προνοτάκης, ό Κάκκος ύποδιοικητής Λιασοκόβιου, ό άκάματος Σκεντέρης, ό Ημιρινέλλας γραμματέας τότε έπίτιμο στό Λιασοκόβια και σήμερα, καθώς έμαθα, Δημαρχος Ίωαννίνων, γά ό Μπουκουβάλας, ό Ζωιτόπουλος ό τηλεγραφητής, κόσμος και μορφές στρατιωτικών, πολιτικών, Έλλήνων έντοπιών, Τουρκαλιβανών, χωρικών, ιεροκλητών και ιερομηνών με τον Μητροπολίτη Σπυριδιών έπι κεφαλής, τόν σημερον Ίωαννίνων, μια μορφή γεμάτη δρόσι και ζωή. Ομοιωμή άκόμα τόν μακαρίτη τόν Φορσότη με τήν επιβλητική εμφάνισι και τις άποφασιστικές ενεργείες του, τούς Ηπειρώτες άλλαχτηνούς και όλον τόν κόσμο τής εθνικής εκείνης τραγωδίας...

Τύπος της Έπιτροπής

Πόσοι να ζούν από αυτούς, και πόσο να φύγαμε για πάντα, παίρνοντας στον τάφο τους τή λίρα τού χαμού τής Βορείου Ηπείρου μας ;

Από τά μέλη και τής Έπιτροπής πόσες άταίσιες φάσεις και τί παληήμοντρα!...

Ο άναίδης Ίταλός Καστόλι, πού σκαρφάλωνε σάν καί-Τύπος της Έπιτροπής, τριπαράγος από τά παράθυρα, για να βρή γυναικίς Ίπειρωτισσας, πού να μιλούν Έλβανικά, και ό όποιος έβλε και ζούτοισα, μιά μέρα στό Λιασοκόβια και τά πέρασε για κανόνια τού Έλληνικού στρατού, στρεφόμενα κατά της Διεθνούς Έπιτροπής και χάλασε τόν κόσμο. Ο άρρωστος Άδοστριακός Μπελινόχ, τόν όποιον έπι τέλους τόν έφαγε ή Ίπειρος... Η μελαγχρονή γυναίκα του, ή όποια ληποθυμώσε, όταν έβλεπε κανένα Βορειοηπειρώτη Έερολόγητη, ό Γερμανός ψυχρός και δίκαιος αντίστοιχαματάρχης τού Γερμανικού στρατού, άλλα κούτος σάν λουκάκιου, ό Άγγλος στρατιώτης άνώτερος και αυτός, ό όποιος είχε μιά κλασική άδιαφορία και βραδύνοια, ό Ρώσος πού δέν μπορού ή θυμηθώ τή φάτσα του και ό Γάλλος, με και έξανά μουστάκια ξεβαμμένα, σάν μουστάκια όσας άραμοστιαρού, άνθρωπος καλός, ό όποιος συμπάθευσε τήν Έλληνική τήν άποψη, άλλα δέν τόμοισε να τó πη ούτε στον έαυτό του...

Κ' ό κακομοίρης ό Μπελινόχης

Ο Ιταλός και ό Άδοστριακός είχαν μαζί τους και έναν Πεκιμέτ, Άλβανιστή, ό όποιος άποκριφθείς κάποτε από τήν Έλλάδα, έστράφη εναντίον της, προσπαθών να δημοσιογήση Άλβανίαν, όπως δι' αυτής... δημοσιογήτ ή και αυτός! Μά δέν ήταν μόνον αυτός. Υπήρχαν και άλλοι τέτοιοι τώτοι άπροόδιστοι, ύποκτοι, σκοτεινοί, άσύλλητοι ήθικώς και άπροσιμότητες συνειδησιακώς, καθώς και κάτι Τουρκαλιβανο καθάστρες Προβεδειών τής Κων.πόλεως και Προξενείων τής Θεσσαλονίκης, οι όποιοι έγγνώριζαν προκαταβολικώς ποιά θα ήταν, ή μάλλον ποιά ήταν τής Ενώπιης ή άπόφασις και έλεγαν καθίζοντας σταυροπόδι, γύρω από κανένα μαγκάλι και βγάζοντας και φροφώντας τά τσαρούχια τους, ποιές πόλεις θα πάσει στην Άρβαντιά και ποιές θα μείνουν στην Έλλάδα...

Τής Έπιτροπής λοιπόν αυτής, ό ύποφανόμενος ήταν λοχίας άποστραματάρχης κατά τόν χειμώνα τού 1913. ***

Είπα παραπάνο ότι τήν ήμέρα Ξεπειρα διαταγές από τήν Έπιτροπή, για να ενεργήσω και τó βράδυ από τόν Μελά, για να ενεργήσω τó αντίθετο...

Και έτσι ενώ όλη τήν ήμέρα έκτελούσα με πρωτοφανή ταχύτητα και πειθαρχία, σάν να μήν ήμιον Έλληνας, τά παραγγέλματα των Ευρωπαίων, τó βράδυ καθάλίκενα στραύλογο, Ξεπειρα κι Ξνα Βορειοηπειρώτη στρατιώτη, πού ήξερε τούς δρόμους, έτρεχα στά χωριά πού θα πηγαίνο ή Έπιτροπή τήν άλλη ήμέρα, αναγκάουσα τούς πορχίτους, βάταμε τις βάσεις τής αόριανής ενεργείας τού χωριού, και τó πρωί Ξημέρινα φρέσος κι έτοιμος, στην πόρτα τής Έπιτροπής, για να τή συνδεούσα και έπιβάλλω τάς θελήσεις της... ***

Κ' ό Γερμανός ψυχρός και δίκαιος.

Έκεινο τó βράδυ μού ελε ό Μελάς να πάω, χωρίς άλλο, από τήν Έρώσινα στό Κιαφετζή. Ήταν μιά νύχτα σκοτεινή κι έπεφε χιονόνερο, πού μάζ βελώνιαζε τά μούτρα. Δέν βλέπαμε μπροστά μας, και μήν οδηγούσαν, μπορεί να πη κανείς, τά ύλλα. Σάν, έπειτα από δρόμο άρκετό, φτάσαμε στό Κιαφετζή, άνθρωποι, ζώα και σπία κομμόντοισαν. Πουθενά άγροικίας φώς. Ο στρατιώτης πού με συνόδευε πήγε στό σπίτι τού Έλληνος Μουκχάρη, άν δέν κάνα λάθος, κι έκεινος πάλι πήγε και βύτησε έναν καφετζή, τόν μόνο τού χωριού, για ν' άνοιξη τó καφενείο του και να μάζ φτιάσει τσάι να ξεστυθούμε... ***

Συγγνώμης προσκαλέσαμε κι όσους έπρεπε να καλέσουμε, κι έτσι, υπό τó φως ενός καντηλιού, για να μήν άνάφουμε φώτα, και κινήσουμε τήν περιέργεια, καταστρώσαμε τή στάσι τού χωριού για τήν αόριανή ήμέρα.

Θά ήταν μεσάνυχτα περασμένα... Οι Ηπειρώτες, φεγόντες, θέλησαν να μάζ πάρουμε στά σπία τους άλλα έμεις κατά τή συνθήα μας παίρναμε πάντα μαζί μας τις κουβέρτες μας κι άποφασίσαμε να μείνουμε στό καφενείο, γιατί θα φεγίναμε πούδ προί.

Ο καφετζής μας κληνχόντισε, μάς έδωσε και τó κλειδί, μάζ ελε πού θα τó βάλουμε τó πρωί σάν φύγωμε, και τράβηξε να πάη να ήρσχασι σπία του, απ' όπου μάζ έστειλε δύο σαγκαζένια πανομορφία Ηπειρώτικα για να σκεπαστούμε.

Κουρασμένοι όπως ήμαστε πέσαμε σάν Ξεροι στον ύπνο... Δέν θα είχαν περάσει δύο ώρες, από τότε πού άποκοιμηθήκαμε κι άούσαμε άξαφνα κρούτους δυνατούς στην πόρτα.

- Πούός εινε ;
- Φωνές άνακατωμένες μάζ άπάντησαν.
- Εινε Άρβανίτες, μού λέει ό στρατιώτης.
- Και τί θέλουνε ;
- Ξέρω κι εγώ!... Τώρα θα δούμε.

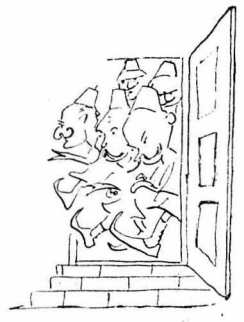
Πήλσιανε λοιπόν και τούς ρώτησε Άλβανιστί τί θέλουν.

- Είμαστε μπέδες, τού άπάντησαν, από τó Μπεράτι, κι' έχομε δουλειά στό χωριό.
- Τι να κάμω ; μού λέει ό στρατιώτης.
- Ν' άνοιξης.
- Και άν μάθανε πώς ήρθαμε κι' έρχονται για μάζ ;
- Αν εινε όπως λές και δέν τούς άνοίχομε, θα σπάσουνε τήν πόρτα. Άνοιξε καλύτερα και θα δούμε τί θα γίνη. Κρύψε μοναχά τά ντουφεκια μας και τά πηλιζα και ντύσου τά πανωφόρια πού μάζ έστειλε ό καφετζής.

Μόλις άνοιξαμε τήν πόρτα και στρογγυλοκέφαλοι Τουρκαλιβανοί, μ' άσπρα φρέια χυθίκαν μέσα στό μικροκομάζο, σάν καρπούζια πού κατορκαλούν από κάρρο, πού άναποδογύσιε.

Μάζ χαϊρέθησαν με φωνές στραγιγές. Δυό-τρεις από αυτούς Ξέρανε Έλληνικά.

- Τι κάνετε έσείς εδω ; μάζ ρώτησαν.
- Είμαστε τού μαγαζιού γκαρσούνα, τούς άπάντησα φροφώντας τó μάλλνο τού καφετζή έπανωφόρι, πού μάζ άφρησε για σκεπάσμα, και γνέφοντας και στον στρατιώτη να κάμη τó ίδιο.
- Άρβανίτικα δέν Ξερείς ; με ρώ-

Κάτι στρογγυλοκέφαλοι Τουρκαλιβανές μ' άσπρα φρέια χυθίκαν μέσα...

ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΝΕΤΕ ΚΕΦΙ

ΕΥΘΥΜΑ ΛΟΓΙΑ

"Όταν ένας νέος παίρνει μιά νέα, ο Θεός παρενοχλείται ο ίδιος στο γάμο. "Όταν ένας γέρος παίρνει μιά νέα, ο Θεός στέλνει με τον άγγελο την ευλογία του. "Όταν όμως ένας νέος παντρεύεται μιά γερή, ούτε ο Θεός παρενοχλείται στο γάμο ούτε την ευλογία του στέλνει.

***

Κατά τα επιδόρδια η οικοδόσποινα προσφέρει στους προσκεκλημένους φρούτα σταφύλια.

— Εύχαριστώ, λέει ένας απ' αυτούς, γνωστός κρασοπατέρας. Δεν συνήθισα να παίρνω το κρασί μου σε... χάπια!...

***

— Λοιπόν τελείωσαν δια, γιατί; Πάει η καιμένη ή πεθερά μου;

— Ναί, αλλά κάποτε συμβαίνουν και νεκροφάνειες. Πέφτει, θυμάμαι, μιά γυναίκα πετάχτηκε άπανά ενώ την έφελαν στην εκκλησία!...

***

— Άλλθεια; Τότε να παραγγείλουμε να ψάλουν σιγά—σιγά!

Συνζυγικές τρυφερότητες.
'Ε κ ε ι ν η.— Όχι, καιμένη! Τί φόρεμα εν' αυτό που μου πήρες! Πάντοτε πώς και διαλέγεις το χειρότερο πράγμα!

'Ε κ ε ι ν ο ς.— Έχεις δίκιο, Σοφία... 'Από σένα πρωτόζωα την άρχη!

***

Π ρ ο ε δ ρ ο ς.— Πόσο άπειχες από το μέρος όπου έγινε ο κανυάς;

Μ ά ρ τ υ ς.— Δέκα μέτρα κι' έδδομήντα πόντους, κ. Παόδερε.

Π ρ ο ε δ ρ ο ς.— Και πώς το Ξέρεις με τόση ακρίβεια;

Μ ά ρ τ υ ς.— Τό μέτρησα, γιατί σκέφτηκα ότι μπορούσε να βρεθίη στο δικαστήριο κανένας... βλάκας που να μου άπειθώνη μιά τέτοια ερώτηση!...

***

'Η θελκτική κυρία Μ. συνάντησε σε μιά έσπερίδα τον κ. Ν. και ζητεί να μάθη γιατί έπαψε παιά να τον βλέπη συχνά.

— Μήπως έξ αιτίας του μικρού εκείνου ποσού που μου χωροστάει απ' τα χαρτιά; τον ρωτάει.

— Όχι, κυρία μου, άπαντά εκείνος με φιλοφροσύνη. 'Αν δεν πληρωθήκατε άκόμα, έσεις φταίτε;

— Γιατί;

— Γιατί όταν σάς βλέπω... λημονών κάθε άλλο πράγμα!...

***

'Ο τραπέζιτης πηγαίνει να κοιμηθίη, αλλά νομίζει ότι άκουσε κάποιον ύποπτο θόρυβο και φωνάζει τον ύπρητη να ψάξεί μέσα στο σπίτι. 'Εκείνος έρευνά παντού, αλλά δεν βρίσκει κανέναν.

— Και όμως είμαι βέβαιος πως κάποιος λοποδύτης μπήκε στην κáμαρά μου, λέει ο τραπέζιτης.

— Μονάχα... έσεις είστε δώ, άφεντικό! άπαντά ο άφελής ύπρητης.

***

'Ο θεός προς τον άσωτο άνεπιό :

— Άκουσε, άγαπητέ μου. Είνε καιρός να παντρευθής παιά... Ξέρεις πολύ καλά ότι εκεί θα καταλήξης μιά μέρα...

— 'Όραία συμβουλή! 'Επειδή δηλαδή γνωρίζω ότι κάποτε θα πεθάνω, πρέπει να αυτοκτονήσω γι' αυτό μιά ώρα γρηγορώτερα;...

ησε ένας από τους μπηδες.

— Όχι.

— 'Από πού είσαι;

— 'Απ' τα Γιάννενα.

— Και γιατί έφυγες από κει;

— Τώρα με τους Έλληνες δουλειά δεν έχει εκεί κάτω...

— Και σύ; είκασ στον στρατιώτη.

— 'Εγώ είμαι από τη Μπαρόδα, τους άπάντησε εκείνος Άρβανίτικα. Και ήρθα εδώ για να μη με πάρουν οι Έλληνες στρατιώτη...

— Και τί έχετε εδώ στο μαγαζί;

— 'Απ' δια.

— Τότε φέρτε μας τσιγάρα.

— Τσιγάρα μοναχά δεν έχουμε.

— Φτιάστε μας καφέδες.

— Όχι και καφέ.

— Τότε τί έχετε εδώ;

— Ούζο. Ούζο πρώτης τάξεως. Ευρωπαϊκό!

— Καλό είναι τώρα με το κρύο... Φέρε λοιπόν...

'Ακουσε δώ, έχετε και μετέδες;

— Έχουμε.

— Φέρετε κι' απ' αυτούς.

— 'Αμέσως!...

ΣΤΑΜ. ΣΤΑΜ.

(Τό τέλος στο προσεχές)

ΤΑ ΔΙΚΑ ΜΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΣΤΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

'Ο βασιληάς κι' η προληπτική γρηούλα. «Γυρίστε πίσω!» 'Όπου τά λέγια της βγαίνουν αληθινά. 'Η έχθρική όδίδα. 'Όταν η κερυρνες χαλάνε τον κερσο. Τέ αυτοκίνητο του 'Αρνιώτη. Τέ καφενεδάκι πούγινε... στρατηγείας. Τέ άλλαγμα της επιγραφής, κ.τ.λ. κ.τ.λ.

"Όταν ο Βασιλεύς Κωνσταντίνος—Διάδοχος άκόμα τότε—ήταν στο Μπιζάνι, καθώς έπίστρεφε μιά μέρα από τις προφυλακές με το έπιτελείο του, μιά όδίδα Τουρκική έσκασε τόσο κοντά τους, που ήταν θάυμα πως δεν σκοτώθηκε κανένας.

Τότε ο Βασιλεύς θυμήθηκε ότι το πρωί, που πήγαινε με το έπιτελείο του για να κάμη έπιθεώρησι στις προφυλακές, συνάντησε μιά γρηά χωρική, που μάζεψε ξύλα εκεί κοντά και που τους ελεπε να γυρίσουν πίσω, γιατί τά τους συμβή κακό.

"Εστειλε λοιπόν άμέσως ο Βασιλεύς δυό στρατιώτες να βρούνει και να του πάνε τη γρηά στο σπίτι πούμενε.

Οι στρατιώτες τη βροηκαν να μαζέψη άκόμα ξύλα και θέλοντας και μη την πήγαν μπροστά στον Βασιλέα.

— Μη φοβάσαι, γερώντισσά μου, τής ελεπε ο Βασιλεύς μόλις την ειδη. Δεν θά σου κάνουμε κακό. Θέλω μόνον κάτι να σε ρωτήσω. Πέρασε μέσα σ' αυτό το δωμάτιο.

"Αμα βρεθίκαν μόνου τους, η γρηά ρώτησε τον Κωνσταντίνου :

— 'Η άφεντίσά σου είσαι ό' κ'νο Διάδοχος. Συμπάθαμε που δεν σε γνώρισα, μιά τί με θέλεις έμένα, μιά φτωχή γυναίκα;

— Θέλω να μάθω, τής ελεπε ο Βασιλεύς, γιατί μάζ ελεπε το πρωί να γυρίσουν πίσω. Πού ήξερες πως θά μάζ συμβή κακό; Πέφτουν ταχτικά όδίδες εκεί πέρα;

— Όχι, πολυχρονωμένη μου. Ποτέ;

— Μά τότε;

— Κ'νο Διάδοχέ μου, του λέει η γρηούλα τρώμοντας, ήμεις εδώ άμα δούμε τις παλιοκουρδίνες να χαλάνε στα καλά—καθούμενα τον κόσμο, όπως έκαναν σήμερα, άμέσως λέμε η κατακλισμός θά γίνη ή άλλο τίποτε κακό μεγάλο. Και αυτό, βασιλή μου, το μάθαμε από τον παπούλη μας και ποτέ δεν βγήκε ψέμμα...

— 'Όποτε γι' αυτό μάζ ελεπε να γυρίσουν πίσω;

— Γι' αυτό, κ'νο Διάδοχέ μου.

— Καλά, πήγαινε στο καλό, γερώντισσα. Αυτοθύμια που δεν μπορώ να σε πάρω στο... 'Επιτελείο! Θέδλετες τις κουρδίνες και θά μάζ φύλαγε από τά άπρόσβιατα...

***

Μιά φορά το αυτοκίνητο του 'Αρνιώτη—το πρώτο δηλαδή αυτοκίνητο που ήρθε στην 'Αθήνα—χάλασε λίγο παραξέω από την πρωτεύουσα. Κατόπι αυτού ο 'Αρνιώτης το έδεσε πίσω από ένα κάθρο, που το έφερναν δυό άλογα και το έφερε στην 'Αθήνα.

Τό άπόγευμα, στην πλατεία του Συντάγματος, τον συνάντησε ο γνωστός ήθοσιός κ. Νίκος Παπαγεωργίου, και ζουβέντας γενομένης για το αυτοκίνητο τον ρώτησε :

— Πόσον ίππων δυνάμεως είναι το αυτοκίνητο σου, Μιχαλάκη;

— Σήμερα το πρωί, πριν φύγω, του άπάντησε ο 'Αρνιώτης, ήταν σαράντα, το μεσημέρι όμως που έγύρισα, ήταν μόνον... δυό ίππων!...

— Πώς έγινε αυτό;

— Γιατί, όταν έφυγα ήταν γερό και βιάδιε μόνο του, με τη μηχανή του. Μά όταν γύρισα το κουβαλούσαν δυό άλογα από το Μενίδι!...

***

"Όταν το Στρατηγείο του Βασιλέως Κωνσταντίνου, κατά τον πόλεμο του 1913; έγκατεστάθη εις το έξω της Θεσσαλονίκης χωριών Μπάλτζα, έγκατεστάθηκε, έλλειψει άλλου καλύτερου οικήματος, μέσα σ' ένα καφενείο, που είχε την έξης επιγραφή: «Καφενείον τής 'Ελληνικής Κοινοτήτος και Θιάτρου ό Παράδεισος».

Τά έπιπλα του Στρατηγείου ήσαν ένα λυγδιάρικο τραπέζι, έπάνω στο όποιο κατεστρώθησαν δια τά σχέδια της έπιθεώσεως κατά των Βουλγάρων.

'Εκει μέσα άπλωθήκαν χαρτες, εκεί μέσα σχεδιαστήκαν μάχες, όπως του Κιλκίς και του Λαχανά, εκεί μέσα έξεδούθησαν διαταγές, όπως ή ιστορική :

• Αξιώ εις τάς 11 να έχη πύση το Κιλκίς».

"Όταν έξεδούθη ή διαταγή αυτή ένας άξιωματικός του Στρατηγείου πήρε μελάνη και άλλαξε ως έξης την επιγραφή του «Καφενείου—Στρατηγείου» :

«Καφενείον τής 'Ελληνικής Κοινοτήτος και Θιάτρου ή... Κόλασις των Βουλγάρων»!...

Πρώτος έγέλασε ο Βασιλεύς με το άστείο του.

